

ПІОНЕРИ МІСТА-ГЕРОЯ

У грізні червневі дні 1941 року Президія Верховної Ради УРСР, Рада Народних Комісарів УРСР і ЦК КП(б) України звернулись до трудящих республіки з закликком: «Настав час, коли кожний, не шкодуючи життя, повинен до кінця виконати свій священний обов'язок перед Батьківщиною, перед своїм народом! Де б не появлявся ворог, він мусить знайти собі домовину. Хай кожний будинок, хай кожне місто і село несуть смерть гітлерівським розбійницьким бандам».

...І горіла земля під ногами окупантів в українських містах і селах, ні вдень, ні вночі не знали фашисти спокою.

В Одесі з перших же днів тимчасової окупації почали діяти кілька підпільних груп. Боротися проти фашистів допомагали дорослим і юні месники — піонери.

Школа в катакомбах

1941/42 навчальний рік школа в Кривій Балці (околиця міста), як і деякі інші школи Одеси, розпочала 15 вересня. Тут з перших же днів війни майже всі вчителі пішли на фронт. Нальоти фашистських бомбардувальників змусили мирне населення ховатись під землею, у катакомбах. В Кривій Балці було чотири входи до катакомб — один з них недалеко від школи. Педагогічний колектив вирішив проводити заняття з учнями не в шкільному приміщенні, що обстрілювалося ворожою артилерією та літаками, а в катакомбах. І от під вибухи бомб і снарядів вчителі та учні обладнували свою нову «школу» — «класи», «піонерську кімнату», «вчительську». З каменю-черепашника поробили столи, парти. У ті дні на бойовому посту загинули вчителька Є. С. Каплун і учні Тамара Синичева, Ліда, Маруся та Ваня Коханюк.

14 жовтня відбулися «підземні» збори, на яких учні ознаямились з правилами життя в катакомбах. Другого дня розпочалися заняття. Нагорі ревли, пікіруючи, фашистські бомбардувальники, свистіли

снаряди, а тут йшли уроки, проводились виховні бесіди, піонерські збори, учні виконували «домашні» завдання, готували подарунки воїнам Радянської Армії, випускали стінгазету...

Та незабаром настали чорні дні окупації. Заняття в катакомбах довелося припинити: фашисти замурували всі входи, впустили газу. Тоді вчителі та учні почали допомагати партизанам. Вони були зв'язківцями, діставали важливу інформацію, розклеювали партизанські листівки, переписували і поширювали повідомлення Радінформбюро.

Піонерки Аня Костандакі і Жєня Стєнюк принесли в катакомби з «Великої землі» радіоприймач і, розібравши його на частини, передали партизанам. Учні В. Білявський, М. Майстрєнко, П. Кохановський діставали зброю. Тримати зв'язок з партизанами було дуже важко, бо в катакомби залишився один тільки вхід — через погріб і колодязь.

Петро Гержановський.

Піонери Петя Волохов, Толя Яринчук, Петя Гержановський допомогли звільнити з табору для військовополонених велику групу солдат і офіцерів Радянської Армії. Але під час цієї небезпечної операції юних героїв схопили фашисти і всіх розстріляли.

...Ніколи не забудуть радянські люди подвиг піонера Трохима Пружинського. Одного разу, коли хлопчик йшов на бойове завдання, його вислідили фашисти.

Трохим Пружинський.

— Покажи нам дорогу до партизанів, — накинулись на нього вороги. Трохим «погодився». Цілий день водив він окупантів по катакомбах, аж поки не завів у таке місце, де їх знищили партизани. Але не вдалось врятувати хороброго піонера — фашисти вбили його.

Яша-морячок

У роки тимчасової окупації Одеси прославились героїзмом партизани загону В. О. Молодцова (Бадаєва). Зв'язківцем у нього був Яша Гордієнко, який перед війною закінчив сім класів 121 середньої школи. Батько Яші, в минулому моряк, багато розповідав синові про море, про флот. І Яша мріяв про великі кораблі, бурі у відкритому морі, з яких він, хоробрий капітан, виходитиме переможцем. Мабуть, тому, а ще за те, що хлопець завжди носив матроський тільник, його і назвали «Яша-морячок». У перші ж дні війни він з старшим братом Альошею стали бійцями партизанського загону. Яша виконував дуже відповідальні завдання партизанів, що знаходились у катакомбах, і підпільників — у місті.

Багато ворогів знищив він. Та зрадник видав фашистам В. О. Молодцова, Яшу Гордієнка й інших партизанів. Їх жорстоко катували у румунській сигуранці та німецькому гестапо. Перед стратою Яша сидів у камері-одинокці. Його сестра Ніна, тоді піонерка IV класу 47 школи, яка теж допомагала партизанам, розповідає, як їй вдалось побачити Яшу в тюрмі. Вона вилізла на четвертий поверх напівзруйнованого будинку і побачила брата, який визирав у тюремне вікно — худий, змарнілий, покалічений. Умовними знаками він дав зрозуміти, що завтра розстріл...

30 липня 1942 року Яшу і його бойових товаришів ввели на страту. Він йшов попереду і співав «Смело, товарищи, в ногу». Увечері, коли заходило сонце, на пустирі за тюрмою фашисти розстріляли партизанів. Яшу стратили останнім. Він так і загинув з піснею на устах. Лише через кілька днів матері й сестрі вдалось знайти його тіло і поховати. В кишені гімнастборки лежала записка, яку Яша не встиг передати рідним:

«...минув тільки місяць, — писав він, — після оголошення вироку. Мій термін закінчується і я, можливо, не доживу до наступної передачі. Помилування не чекаю. Ці турки добре знають, хто я такий... Під час слідства я себе тримав спокійно, відмовчувався. Мене повели бити. Три рази водили і били протягом 4—5 годин... За цей час я три рази непритомнів і один раз удав, ніби втратив пам'ять. Били гумовою, грабовою палкою, обвитою тонким дротом, по жилах на ногах били залізною палкою... Хто був у моїй групі, ті на волі. Ніякі знущання не вирвали у мене їх прізвища. Мені тільки жаль, що в таку хвилину я не можу допомогти моїм друзям у боротьбі. Прощайте, дорогі... Прошу тільки не забути про нас і помститися провокаторам... Не падайте духом. Кріпиться. Привіт усім рідним. Перемога буде за нами!».

Після звільнення Одеси від німецько-румунських загарбників Яшу Гордієнка поховано на міському кладовищі. На стіні будинку 121 школи встановлено меморіальну дошку, ім'ям його названо Одеський Палац піонерів. Юного партизана посмертно нагороджено бойовим орденом і медаллю «Партизан Великої Вітчизняної війни».

Піонерсько-комсомольська організація «За Батьківщину»

До війни в 59 Одеській середній школі вчився піонер Ляоня Бачинський. Коли почалася війна, його сім'я знайшла притулок в катакомбах у районі Аркадії. Ляоня з старшою сестрою, комсомолкою Людою та меншим братом Вадимом часто

Леонід Бачинський.

ходили в місто за продуктами. Одного разу вони стали свідками жахливої картини: недалеко від парку ім. Шевченка фашисти розстріляли велику групу радянських моряків. Гнівом і помстою запалали серця юних патріотів. 31 грудня 1941 року на квартирі у Бачинських зібралися товариші Ляоні — Женя Масюков, Ульян Воровський, Ліда і Гриша Антоніус, Толя Задворний, Оля Коношенко, Жанна Касьянова, Володя Новицький, Саша Бе-

лінський та ін. У дворі вартував Вадим Бачинський. А в цей час на горищі будинку піонери встановили радіоприймач і слухали повідомлення Радінформбюро. На зборах було прийнято рішення створити підпільну піонерсько-комсомольську організацію «За Батьківщину». Керівником її обрали Ляоню.

Так ще один загін юних месників вступив у бій з ворогом. Члени організації підривали ворожі ешелони, знищували фашистських солдатів, поширювали повідомлення Радінформбюро. Та у 1942 році фашисти напали на слід підпільної організації. Ляоня і його товариші загинули смертю героїв.

...Є в Одесі на вулиці Пирогова будинок, який часто відвідують хлопчики й дівчатка у червоних галстуках. Тут живуть мати і сестра Ляоні. Це до них приходять піонери, щоб почути хвилюючу розповідь про сміливих і мужніх, про подвиги в ім'я Батьківщини... Прості слова матері глибоко западають в серця, будять благородні почуття і думки.

* *
*

Щасливо живе нині дівтора міста-героя. Навчання, піонерські діла заповнюють дні юних ленінців. Різні у них мрії, бажання, та одно у них спільне — палке прагнення бути корисним своїй Вітчизні. До цього кличуть піонерів незабутні образи тих, що віддали життя за їх сьгоднішню радість і їх майбутнє.

М. С. ГРИЦЕНКО,
кандидат педагогічних наук.

СЛОВО ПРО ВОЖАТИХ

Ю. В. КОЛЕСНИКОВ,

секретар Жовтневого РК ЛКСМУ м. Києва

Мабуть, стільки хвилювань, тривог і радощів, скільки випадає на долю піонервожатого, буває не в усіх. Не кожного так захоплює вир найрізноманітніших інтересів, намірів, почуттів і думок, не кожному доводиться відчувати себе керманцем корабля з такою веселою, сповненою кипучою енергією, допитливою

і безтурботною командою. А саме так — капітанами піонерських дружин уявляються мені наші комсомольці-піонервожаті.

...Толя Житников поки що не дуже схожий на капітана, він швидше нагадує юнгу. Та підіть до нього в школу, подивіться, як він працює, поговоріть з учителями й піонерами,